

Yttrandefrihetskommittén

Ju 2003:04

Nils Funcke
nils.funcke@justice.ministry.se
0730 – 73 88 51

Webbplatser med frivilligt grundlagsskydd – en genomgång

1. Inledning	1
1.1 Bakgrund	1
2. Gällande reglering	2
2.1 Om grundlagsskydd för databaser	2
2.2 Förändringar i kreditupplysningslagen	3
3. Kommitténs granskningar	4
3.1 Kommitténs första genomgång	4
3.2 Övergripande om kommitténs andra genomgång	5
3.3 Särskilt om kommentarfunktioner	6
3.4 Ytterligare om kommitténs andra genomgång	7
3.4.1 Inledning	7
3.4.2 Grupp A, privatpersoner	7
3.4.3 Grupp B, Kreditupplysning och registerhantering	9
3.4.4 Grupp C, Juridiska personer, ideella organisationer m.fl.	12
3.4.5 Grupp D, Myndigheter och andra allmänna organ	13
4. Frågor och slutsatser	14
4.1 Frågor att överväga	14
4.2 Slutsatser	16

1. Inledning

1.1 Bakgrund

Yttrandefrihetskommittén redovisar i sitt delbetänkande *Grundlagsskydd för digital bio och andra yttrandefrihetsrättsliga frågor* (SOU 2009:14) en genomgång av databaser för vilka det sökts och beviljats utgivningsbevis.

De omfattas därmed av yttrandefrihetsgrundlagen (YGL). Eftersom det handlar om databaser som är tillgängliga via Internet är databaser här synonymt med webbplatser.

Kommittén granskade 509 webbplatser ur ett integritetsperspektiv och utifrån frågan huruvida det där förekom yttrandefrihetsbrott, t.ex. hets mot folkgrupp och förtal. Kommitténs bestämda intryck var

att databasverksamheten i allt väsentligt bedrivs på ett seriöst och ansvars-kännande sätt och att innehållet i databaserna till helt övervägande del utgör värdefulla bidrag till ett fritt meningsutbyte och en allsidig upplysning. (s. 107)

När Yttrandefrihetskommittén hösten 2010 påbörjade sitt arbete med integritetsfrågan aktualiserades frågan hur de webbplatser som hade beviljats utgivningsbevis sedan kommittén gjorde sin första genomgång hanterat integritetsfrågan. I denna PM redovisas en granskning av nytilkomna webbplatser med frivilligt utgivningsbevis. I en bilaga finns samtliga webbplatser angivna med adress samt en kort beskrivning av deras inriktning.

2. Gällande reglering

2.1 Om grundlagsskydd för databaser

Regleringen som avgör om en databas, webbplats, faller in under grundlagens tillämpningsområde återfinns i 1 kap. 9 § YGL.

Regleringen avser överföringar till allmänheten som sker antingen a) direkt till användare efter begäran, b) indirekt genom att användare begär att avsändaren ska framställa och överföra ett yttrande eller c) genom att avsändaren på begäran överför viss bestämd information vid en viss bestämd tidpunkt.

Paragrafens första stycke ger ett automatiskt grundlagsskydd åt databasverksamhet som bedrivs av vissa aktörer. Det gäller redaktioner för periodiska skrifter, radioprogram eller företag som ”yrkesmässigt” framställer tryckta skrifter eller tekniska upptagningar, t.ex. bokförlag. Även nyhetsbyråer ges ett skydd för sina webbpubliceringar.

Sedan 2003 omfattar grundlagsskyddet även andra som har sökt och beviljats utgivningsbevis för sin verksamhet. En förutsättning för att utgivningsbevis ska beviljas är att det har utsetts en utgivare, att verksamheten utgår från Sverige och att databasen har ett namn som inte lätt kan förväxlas med befintliga webbplatser.

Oavsett vem som driver en webbplats är en förutsättning för att få grundlagsskydd att endast den som driver verksamheten kan ändra i dess innehåll. Ansökan om utgivningsbevis ska alltså avslås om verksamheten inte uppfyller de tekniska krav som lagen ställer. Det är Myndigheten för radio och tv som har att göra denna prövning.

Om verksamheten förändras och icke modererade yttranden publiceras på webbplatsen får utgivningsbeviset återkallas. Det innebär att ett utgivningsbevis skulle kunna återkallas för hela verksamheten även om bara en del av den är omodererad. Det har veterligen inte skett. I stället har myndigheterna i den praktiska tillämpningen valt att se omodererade kommentarfunktioner som egna databaser som faller utanför grundlagens tillämpningsområde. Vissa krav har dock ställts för att det ska gå att särskilja ”databaserna”, t.ex. genom grafiska särdrag, så att det framgår för betraktaren vad som är vad. Myndigheten för radio och tv utfärdar utgivningsbevis även i de fall där sökande anger att viss del av verksamheten ska utgöras av omodererade kommentarer.

På sin webbplats förklarar Myndigheten för radio och tv att

om man har en omodererad tjänst och vill ha ett utgivningsbevis så måste den omodererade tjänsten skiljas av så att den för användaren framstår som en egen databas. Det kan t.ex. ske genom avvikande formgivning. Det är också viktigt att det både i användarvillkoren och i anslutning till de omodererade kommentarerna tydligt framgår att den som skriver ett inlägg själv ansvarar för detta.

2.2 Förändringar i kreditupplysningslagen

I sin förra genomgång av databaser med frivilligt utgivningsbevis konstaterade kommittén att det i nära hälften av dem, 14 av 31, som tillhandahåller kreditupplysningar förekom integritetskränkningar. Det handlar om misstänkta brott mot bestämmelser i personuppgiftslagen (PuL) och kreditupplysningslagen (KuL).

Eftersom databaserna har utgivningsbevis är PuL och KuL inte tillämpliga på verksamheten. Därmed rundar företagen KuL:s bestämmelse att kreditupplysningar endast får lämnas ut till den som har ett legitimt intresse av uppgifterna samt att s.k. kreditupplysnings- eller omfrågekopia ska lämnas till den som har omfrågats.

Enligt den bedömning som kommittén gjorde borde en ändring övervägas för att stärka den enskildes ställning när det gäller kreditupplysningar ur databaser med grundlagsskydd. Kommittén noterade också i delbetänkandet att det pågick en översyn av reglerna inom Justitiedepartementet (SOU 2009:14).

Riksdagen har sedermera antagit regeringens förslag i prop. 2009/10:151 om förändringar i KuL (bet. 2009/10 FiU 32) som innebär att bestämmelserna i 9, 11 och 12 §§ KuL från den 1 januari 2011 även omfattar databaser med grundlagsskydd enligt 1 kap. 9 § YGL.

I 9 § KuL begränsas rätten att lämna ut kreditupplysningar om ”fysiska personer som inte är näringsidkare” om det finns anledning att upplysningen kan användas av någon annan än den som på grund av ett ingånget eller ifrågasatt kreditavtal eller liknande anledning har behov av upplysningen. I 11 § stadgas att en s.k. omfrågekopia kostnadsfritt ska sändas till den omfrågade samt i 12 § att oriktiga eller missvisande uppgifter ska rättas och att alla som under de senaste tolv månaderna fått del av felaktiga uppgifter ska underrättas.

Förutom vad gäller databaser omfattas övrig verksamhet som sker inom TF:s och YGL:s tillämpningsområde endast av kravet att felaktiga uppgifter ska rättas. Sådana rättelser eller kompletteringar av felaktiga uppgifter ska införas i massmediet så snart det låter sig göras.

Genom lagändringen kan inte de som bedriver kreditupplysning om privatpersoner på en webbplats kringgå bestämmelserna i KuL genom att skaffa utgivningsbevis för sin databas.

3. Kommitténs granskningar

3.1 Kommitténs första genomgång

Den undersökning som redovisades i SOU 2009:14 avsåg databaser som hade erhållit frivilligt utgivningsbevis t.o.m. den 2 september 2008. Totalt fanns 509 sådana utgivningsbevis. Vissa utgivningsbevis omfattar två eller fler webbadresser.

Databaserna eller webbplatserna delades in i fyra grupper och granskades bl.a. utifrån om de kunde bedömas innehålla integritetskränkningar. Bedömningen gjordes om det kunde röra sig om förtal. Även om personuppgiftslagen, PuL, inte är tillämplig på grundlagsskyddade webbplatser gjordes en bedömning också utifrån denna lag. Uppgifter inhämtades också om huruvida det krävdes medlemskap, abonnemang eller dylikt för att få del av hela eller delar av innehållet.

Grupp A omfattade webbplatser som hade registrerats på privatpersoner. Av totalt 108 bedömdes fem kunna innehålla integritetskränkningar (förtal och brott mot PuL).

Grupp B definierades inte utifrån vem som driver databasen utan utifrån inriktningen. Webbplatser som lämnade kreditupplysningar eller uppgif-

ter ur andra register tillfördes denna grupp. Av de 31 databaserna ansågs 14 göra sig skyldiga till integritetsintrång.

Grupp C inkluderade databaser som drevs av juridiska personer, klubbar, ideella organisationer eller liknande privata organ. Grupp C omfattade 288 webbplatser varav en ansågs kunna innehålla integritetskränkande uppgifter (förtal).

Grupp D omfattade myndigheter och andra offentliga organ, t.ex. kommuner, skolor och museer. Därtill ingick i gruppen även församlingar och kyrkor. Antalet databaser uppgick till 82, varvid ingen bedömdes innehålla kränkningar.

Av webbplatserna i samtliga fyra grupper innehöll 20, eller 4 procent, möjliga integritetskränkningar. Vidare krävde totalt 40, eller 8 procent, någon form av lösenord för att besökaren skulle få del av hela eller delar av innehållet.

Ett mindre antal av databaserna skulle sannolikt inte behöva ett särskilt utgivningsbevis för webbplatsen eftersom de hade koppling till t.ex. periodiska skrifter. Sådana webbplatser erhåller ett automatiskt grundlagskydd och behöver endast anmäla en utgivare till Myndigheten för radio och tv.

3.2 Övergripande om kommitténs andra genomgång

Från Myndigheten för radio och tv inhämtades uppgifter om alla beviljade utgivningsbevis för perioden 3 september 2008 t.o.m. 9 december 2010. Det var totalt 229 utgivningsbevis med nummer 2008:58 t.o.m. 2010:094.

Samtliga webbplatser besöktes under vecka 50 och 51 år 2010 och grupperades enligt samma indelning som vid den förra undersökningen. Denna indelning kan diskuteras eftersom den innebär att det förekommer webbplatser för politiska partier och nyhetstjänster i flera av grupperna. Men för att få jämförbara siffror har den förra indelningen använts även vid denna genomgång.

Grupp A, privatpersoner, omfattar 40 webbplatser. Till grupp B, kreditupplysning och registerhantering, hänförs 21 utgivningsbevis. I grupp C, (juridiska och ideella organisationer m.fl.) inordnas 133 utgivningsbevis och i grupp D (myndigheter m.fl.) ingår 34 utgivningsbevis. Ett utgivningsbevis saknar nödvändiga uppgifter för att kunna katalogiseras.

Även i denna undersökning förefaller det som att flera av webbplatserna har en sådan anknytning till annan grundlagsskyddad verksamhet att de sannolikt redan därigenom omfattas av grundlagsskyddet.

3.3 Särskilt om kommentarfunktioner

Vid genomgången av webbplatserna har undersökningen till skillnad mot den förra även omfattat huruvida det finns en kommentarfunktion, chatt, gästbok eller liknande möjlighet till interaktivitet.

Av de undersökta webbplatserna har drygt var femte, 52 stycken, tydliga funktioner som gör det möjligt för användarna att lämna kommentarer. Med varierande intensitet uppmanas besökarna att skriva kommentarer och lämna tips. Kommentarmöjligheterna kan omfatta allt från enstaka utvalda artiklar till samtliga artiklar och dokument på webbplatsen.

Av de 52 sägs det uttryckligen eller är det uppenbart i tolv fall att kommentarer publiceras först sedan den som driver verksamheten godkänt dem.

Övriga 40 webbplatser är så ordnade att användarna direkt kan påverka innehållet. I de flesta av dessa fall anges att var och en svarar för sina inlägg och att grundlagsskyddet inte gäller. Det är också vanligt att den som driver webbplatsen förklarar att de förbehåller sig rätten att ta bort inlägg som bryter mot lag eller rent allmänt inte anses hålla en ”god ton”.

Vissa webbplatser har tagit till sig den vokabulär som tidigare endast använts av etablerade publicister, t.ex. uttryck som ”god publicistisk sed”. I vad mån det är en avspeglning av att de också satt sig in i och tagit till sig de pressetiska reglerna ska vara osagt men det tyder på en medvetenhet om det ansvar som följer av en publicistisk verksamhet och en insikt om betydelsen av ett hyfsat tonläge.

Av de 40 webbplatserna med omodererade kommentarfunktioner kräver alla utom ett par att användarna registrerar sig. Först sedan användarna angett sin e-postadress och i vissa fall även sitt namn kan de publicera sina inlägg.

Några av de webbplatser som saknar kommentarfunktion hänvisar den som vill kommentera innehållet till Facebook. På Facebook finns grupper som har lagts upp av organisationer, föreningar eller enskilda där diskussionen kan föras fritt. Av de undersökta webbplatserna gäller detta bl.a. fackförbundet IF Metall som utöver Facebook och Youtube också finns på Twitter. Även etablerade medier har valt att starta diskussionsgrupper på Facebook, t.ex. tidskriften Vi.

Den som vill delta i diskussionen på Facebook måste registrera sig hos den som öppnat debattforumet men någon moderering, förhandsprövning, av inläggen sker ej. Redan av det skälet kan något grundlagsskydd, t.ex. för meddelare, inte åberopas för uppgifter som publiceras. Genom att förlägga debatten till sådana fora flyttas den utanför det grundlagsskyddade området. Det innebär att eventuella inlägg som kan anses dra ned innehavarens anseende, varumärkets status, inte på samma direkta sätt förknippas med innehavaren som om det publiceras på dennes hemsida.

3.4 Ytterligare om kommitténs andra genomgång

3.4.1 Inledning

Nedan görs en genomgång av webbplatserna inom de fyra grupperna. Det ska först som sist sägas att webbplatserna inte har fingranskats ned till varje enskild webbsida. De har också bara besökts någon enstaka gång. Dock har de webbplatser där man kan befara att integritetsintrång eller yttrandefrihetsbrott förekommer ägnats större uppmärksamhet.

3.4.2 Grupp A, privatpersoner

De 40 webbplatserna i denna grupp visar på den oerhörda mångfald som finns på Internet. Här finns allt från en avancerad och seriös samhällsdebatt till webbplatser med mer lättsamt innehåll. På en webbplats kan den som är intresserad av vattentorn i Sverige få information. I gruppen finns också webbplatser med nyheter från såväl andra länder och svenska regioner som små samhällen.

Uppskattningsvis innehåller 14 av webbplatserna sådant som kan klassificeras som samhällsdebatt. Det handlar om allt från kultur och andlighet till medier och politik.

Två av de 14 webbplatserna är trots att utgivningsbevisen är utställda på "privatpersoner" officiella webbplatser för politiska partier. Det är Frihetspartiet som driver *Nättidningen Payback* och Uddevallapartiet med webbplatsen www.uddevallapartiet.se.

Payback, som vill främja bikerskulturen, är mycket frän och hård i sina omdömen om polisens arbete mot mc-klubbar. Många av artiklarna tar upp frågan om övervakning och påstådda övergrepp från polisens sida. Bland annat hävdas att polisen utför olagliga och selektiva hot mot medlemmar i mc-klubbar och deras anhöriga. Polisens "självrannsakan vid begångna fel är fortfarande lika otrolig" menar Paybacks redaktör och hävdar att fall av koppleri och dödsfall vid ingripanden m.m. betecknas som "incidenter".

Polisen ”är och förblir ofelbar” i sina egna ögon enligt Payback. Som ett exempel nämns en polisman som friades från misstankar om barnpornografi och för att iförd uniform ha spelat in en porrfilm. I en länk från Paybacks webbplats till ett pressmeddelande som publiceras på www.mynewsdesk.com publiceras uppgifter om fallet. Polismannen namnges inte och inte heller i övrigt lämnas uppgifter som innebär att han kan identifieras av en vidare krets.

Med reservation för att samtliga webbsidor på Payback inte granskats tycks ansvariga för webbplatsen anonymisera personer som inte har en offentlig ställning. I de fall där det är såväl naturligt som självklart att en ansvarig inte bör anonymiseras, t.ex. en chefredaktör eller en länspolis-chef, nämns personerna med namn. I de fall där namn anges förekommer, efter vad som har iakttagits, inga integritetskränkande uppgifter eller hot.

Inte heller på Uddevallapartiets webbplats finns något som tyder på att integritetskränkningar eller yttrandefrihetsbrott, som t.ex. förtal, begås.

Mer inriktad mot ett särskilt parti är också Piratpartiets ordförande, Rick Falkvinge, med webbplatsen Rick Falkvinge (PP) och Helena Hallgarn, lokalpolitiker i Strängnäs som representerar Folkpartiet liberalerna. På dessa båda webbplatser förekommer inget som kan bedömas som integritetskränkande eller utgöra yttrandefrihetsbrott.

Vårdnadstvister leder inte sällan till uppslitande konflikter mellan parterna med beskyllningar och hårda ord. För det mesta löses sådana frågor utanför offentligheten. Men fallet ”Marcus” fick stor uppmärksamhet i traditionella medier och den ena parten startade webbplatsen www.engaymammasmardröm.dinstudio.se.

Som namnet antyder handlar det om en vårdnadstvist mellan två lesbiska kvinnor som gemensamt bestämde sig för att skaffa barn tillsammans. När relationen tog slut uppstod en tvist om den icke biologiska mammas rätt till umgänge. På webbplatsen finns mammorna på bild tillsammans med barnet. Den biologiska mammas ansikte är pixlad och vare sig hennes eller barnets efternamn anges. Inte heller mamman som driver webbplatsen anger sitt efternamn och den biologiska pappan förekommer endast i texten under sitt förnamn.

Den ansvariga för webbplatsen synes vara mycket mån om att även i övrigt anonymisera barnet, fadern och den biologiska mamman. I de dokument från bl.a. socialtjänsten som publiceras är namn, adresser etc. maskade. Även om det kan antas att samtliga inblandades identitet är känd för de närmast bekanta, förekommer det inga allvarliga integritetskränkningar eller förtal. På webbplatsen finns möjlighet att registrera sig

som användare för att lämna kommentarer. Även om det inte sägs i klartext framstår det som klart att inläggen modereras innan de publiceras.

I undersökningen har vissa religiösa och andliga webbplatser ingått. Bland de mer extremt präglade webbplatserna skulle man kunna tänka sig yttranden som kan utgöra hets mot folkgrupp, t.ex. mot homosexuella, judar eller muslimer.

På sin webbplats *Otidiga betraktelser* skröder inte Jörgen U Bengtsson orden. Svenska kyrkan, där han varit pastor i 30 år, måste säga nej till samkönade äktenskap menar han. Det är möjligt att tycka så utan att vara homofob och utan att drivas av hat hävdar Jörgen U Bengtsson. Enligt hans förkunnelse handlar det om Guds folks identitet och fortlevnad. Det gäller ”grundstenen i kyrka och samhälle, den kristna familjen, förtalad, förhånad, men mer nödvändig än någonsin”.

Att viga homosexuella är ”Svenska kyrkans förnedring inför full offentlighet”. Jörgen U Bengtsson menar att ”Pastor Jansson, dagen till ära iklädd ärkebiskopskors, förkroppsligar eländet”.

Jörgen U Bengtsson framför som synes ett rakt budskap i en frän stil. Men trots tonläget och ämnet kan inget på webbplatsen klassas som hate-speech.

På webbplatsen *Rikare liv* drivs den motsatta uppfattningen om samkönade äktenskap. Enligt webbplatsens redaktör Paul Lindberg har oviljan mot samkönade äktenskap ”sin banala grund i värderingen att de är inte som vi”. Denna uppfattning utgjorde en fördom om människors olikheter som ”bearbetades, odlades och definierades fram till normer och traditioner”. Precis som hos Jörgen U Bengtsson håller sig argumenten inom lagens hank och stör. Några integritetsintrång i den genomgång som gjorts här har inte uppdagats även om det mycket omfattande materialet inte gått igenom mer än till en del.

En lite annorlunda syn på integritetsfrågan bibringas vi av Paul Lindberg:

Alla vill ha integritet. Men inte jag. Jag vill att Gud ser allt, i omklädningsrummet, i affärlivet, i maktens rum, så att ingenting blir fördolt. Men eftersom människor inte tror att Gud ser allt, så ska inte människor tro att de är som Gud, och installera kameror på toa eller i sovrummen. Det räcker med att Gud ser allt, tycker jag.

3.4.3 Grupp B, Kreditupplysning och registerhantering

Drygt hälften av de 21 undersökta webbplatser som har tillkommit sedan den förra genomgången och som tillhandahåller kreditupplysningar eller andra uppgifter ur register kräver olika former av abonnemang eller medlemskap. Kommittén har inte skaffat sådana abonnemang och därför heller inte närmare kontrollerat exakt vilka uppgifter webbplatserna innehåller.

ler. Uppgifterna nedan bygger därför till stor del på vad som framgår av de webbsidor som är publika.

Av webbplatserna bedriver fem mer renodlad kreditupplysning. Två av dem lämnar endast upplysningar om företag medan ett lämnar upplysningar enbart om enskilda. Övriga två har uppgifter om både enskilda och företag.

Övriga 16 webbplatser tillhandahåller uppgifter om enskilda och företag ur olika register. De flesta av dessa webbplatser har sökfunktioner för att få fram uppgifter om enskilda eller ett företag eller alla företag inom ett visst geografiskt område eller inom en specifik bransch.

Som exempel på register som berör företag, bl.a. enskilda näringsidkare, kan nämnas www.lantbruksfakta.se. Webbplatsen innehåller uppgifter ur offentliga register över jordbruksfastigheter i Sverige på mer än fem hektar. Här finns uppgifter om fastighetsbeteckning, ägare, värde på byggnader, åker och skog, erhållet bidrag från EU, inkomstuppgifter på ägarerna m.m. för drygt 200 000 jordbruksfastigheter. Det är också möjligt att få fram uppgifter om alla ägare inom ett visst område och huruvida de bor i den kommun där fastigheten är belägen.

Ytterligare exempel som berör företag är betaltjänsten www.varningsinfo.se. Via webbtjänsten kan man få uppgifter om vilka företag och enskilda som specialiserat sig på att sända ut bluffakturor. På www.rating.se och www.eniropro.se lämnas gratis grunduppgifter om företag som adresser, omsättning, antal anställda och verksamhetsområde.

På www.konkursbeslut.nu finns uppgifter om företag och enskilda som har försatts i konkurs. På webbplatsen publiceras personnummer med samtliga tio siffror och organisationsnumret för företagen. Däremot lämnas ingen upplysning om adress eller uppgifter i övrigt om skulder etc. Här finns även uppgifter om vem som är konkursförvaltare och dennes adress. Uppgifterna tillhandahålls utan avgift och verksamheten kan sannolikt inte heller betecknas som ett led i någon specifik näringsverksamhet. Därmed torde inte kreditupplysningslagen vara tillämplig på verksamheten. Däremot skulle verksamheten sannolikt omfattas av PuL om den inte haft utgivningsbevis.

Även om en hantering av personuppgifter på www.konkursbeslut.nu strikt tolkat skulle anses strida mot PuL är frågan om den inte skulle kunna anses försvarlig. Uppgifterna är nämligen hämtade ur Sveriges officiella kungörelseorgan, Post- och Inrikes Tidningar.

Post- och Inrikes Tidningars verksamhet regleras i en förordning (2006:1226). Enligt denna ska uppgifter som enligt lag eller förordning ska kungöras i tidningen vara tillgängliga för envar i elektronisk form via

Bolagsverkets webbplats. De uppgifter som avses gäller bl.a. konkurser, skuldsanering och exekutiva auktioner. Även känsliga personuppgifter (13 § PuL) eller personuppgifter som avser lagöverträdelse, domar i brottmål och frihetsberövande m.m. (21 § PuL) ska offentliggöras om det följer av lag eller förordning. Det får enligt förordningen inte vara möjligt att söka på känsliga personuppgifter. Bolagsverket åläggs också att vidta de åtgärder som är ”möjliga och rimliga” för att förhindra att andra kan spara uppgifterna från webbplatsen i elektronisk form.

Tidningen ägs av Svenska Akademien men Bolagsverket har sedan 2007 utgivningsrätten. Post- och Inrikes Tidningar utkommer endast som webbtidning. På webbplatsen, som nås via www.bolagsverket.se, finns bl.a. en sökfunktion som gör det enkelt att söka på personer och företag vad gäller t.ex. konkurser. Kungörelserna uppdateras varje vardag och ska enligt förordningen vara tillgängliga på webbplatsen i två år. För kungörelser om arv är motsvarande tid sex år. Post- och Inrikes Tidningar publicerar också en lista över de senaste konkursbesluten.

Mot en avgift går det att på www.infotorg.se/fastighetstaxering få upplysningar om ägare, taxeringsvärde och servitut m.m. för fastigheter. Även www.infotrader.se tillhandahåller statistik och information om försäljningspriser på villor och bostadsrätter etc. Här finns även uppgifter om mäklare.

Vad gäller kreditupplysningar kan nämnas att www.infotorg.se och www.decidas.com mot ersättning lämnar kreditupplysningar om enskilda. Decidas framhåller att det inte varnar för personer som släpar efter med sina betalningar men som trots allt till sist gör rätt för sig.

En av de webbplatser som tilldrog sig viss uppmärksamhet vid kommitténs förra genomgång var www.birthday.se, som då saknade utgivningsbevis. Via en sökfunktion går det att få fram uppgifter om vilka personer som fyller år en viss dag på en ort. Det går också att söka på namn för att få uppgift om när en viss person fyller år. Vid träff presenteras inte bara personens födelseuppgifter (dock ej de fyra sista siffrorna i personnumret) utan även fullständigt namn och adress samt vilka fler som är skrivna på samma adress.

Kommittén konstaterade vid sin förra genomgång att www.birthday.se föranlett debatt. Det hade ifrågasatts om sammanställningen och möjligheten att selektera ut uppgifter innebär ett integritetsintrång.

Webbplatsen innehåller uppgifter om enskilda, och de är strukturerade för att vara lättillgängliga. Webbplatsen faller därmed inom hanteringsreglerna enligt PuL. Det är alltså inte fråga om uppgifter i löpande text som undantas från PuL under förutsättning att uppgiftslämnandet inte ”innebär en kränkning av den registrerades personliga integritet”.

Datainspektionen har trots anmälningar från enskilda som anser att www.birthday.se kränker deras integritet inte riktat något föreläggande eller någon kritik mot webbplatsen. Uppgifterna får anses oskyldiga i sig och utgör sannolikt vad regeringen i prop. 2005/06:173 betecknar som ”harmlösa” och som inte anses utgöra någon kränkning av den enskildes integritet. Webbplatsen har sedan förra genomgången skaffat utgivningsbevis och faller därmed i dag utanför Datainspektionens tillsyn. Vad som naturligtvis kan diskuteras är om webbplatsen faller inom det område som får undantas enligt dataskyddsdirektivet eller om den strider mot EU-rätten (se kommitténs delbetänkande SOU 2010:68 s. 97 med hänvisning till Lotta Lerwalls rapport).

Bland webbplatserna i denna grupp finns även tjänster för att söka efter en viss produkt, väderleksrapporter, statistik över vårdköer, tv-tablåer, vägbeskrivningar m.m.

3.4.4 Grupp C, Juridiska personer, ideella organisationer m.fl.

Denna grupp innehåller 133 nya utgivningsbevis. Verksamheten spänner över mycket vida intresseområden. Lite grovt kan webbplatserna delas in i fyra ungefär jämnstora undergrupper: nyheter, samhällsdebatt, marknadsföring och information från organisationer. Gränserna är dock flytande och vissa webbplatser innehåller inslag av samtliga inriktningar.

Bland *organisationerna* dominerar de fackliga organisationerna med ett flertal utgivningsbevis registrerade på Transportarbetareförbundets avdelningar. Webbplatserna innehåller artiklar för att bilda opinion för fackliga krav men också ren medlemsinformation.

Marknadsföring av tjänster och produkter är en annan stor grupp. Här återfinns reklam bl.a. för medieträning, båtar och mobila kaffeserveringar. Till kategorin har också hänförts mer portalliknande tjänster som t.ex. on-lineabonnemang på tidskrifter.

Av de webbplatser som är mer renodlat inriktade på *nyheter* finns det bl.a. flera sidor med lokala allmänna nyheter. Men denna undergrupp innehåller framför allt branschspecifika nyheter, t.ex. om IT och läkemedel.

Debattsidorna är på sätt och vis också nyhetsinriktade men texterna är mer argumenterande än informerande. Här finns etablerade debattsidor som www.newsmill.se och www.dagensarena.se. Det finns också mer okända webbplatser som t.ex. www.second-opinion.se som bedriver mediekritik.

Det förtjänar att upprepas att dessa webbplatser inte har fingranskats ned till varje undersida och att de bara besökts någon gång.

Två av webbplatserna i denna grupp, www.realisten.se och www.folkfronten.nu är knutna till det högerextrema Svenskarnas Parti. Webbplatsen innehåller information om bl.a. partiordföranden Daniel Höglunds agerande i Grästorp där partiet fick ett mandat i valet till kommunfullmäktige 2010.

Tonläget på dessa sidor kan betecknas som kategoriskt och hätskt. Under fliken ”Vår historiska uppgift” beskrivs svensken som en mängd stammar som historiskt har slagit sig samman och det sägs att i grund och botten är ”vi exakt samma människor som för tusen år sedan”. Det är ”samma gener och samma blod”, ett folk med ”ett gemensamt förflutet men också gemensam framtid”.

I partiförklaringen riktas det kritik mot utländska företag som påstås styra och ställa i Sverige. De ”knektar” som under 1400-talet sägs ha terroriserat befolkningen har i dag fått sin motsvarighet i ”utländska ungdomsgång som driver runt och gör gatorna osäkra”. Läget är kritiskt eftersom ”svenskarna glömt bort hur man kämpar”.

Trots retoriken och ordvalet får innehållet på webbplatsen sägas hålla sig inom gränsen för vad som bör kunna sägas i en öppen samhällsdebatt. Om gränsen någon gång överskrids torde det handla om hets mot folkgrupp, vilket kan beivras i princip lika bra även om sidorna är grundlagskyddade.

En annan webbplats där man kunde befara att det skulle förekomma olagligheter eller i varje fall integritetskränkningar är www.flashback.se. Denna webbplats ska dock inte förväxlas med den mer kända www.flashback.org där det är möjligt för enskilda att efter registrering skriva inlägg och kommentarer. På webbtidningen www.flashback.se finns ingen möjlighet att lämna kommentarer. Granskningen av denna webbplats indikerar inte att det begås integritetskränkningar, yttrandefrihetsbrott eller upphovsrättsintrång. Det är en slutsats som stämmer väl med övriga webbplatser inom Grupp C.

3.4.5 Grupp D, Myndigheter och andra allmänna organ

Det har blivit allt vanligare att myndigheter och andra allmänna organ skaffar utgivningsbevis för sina webbplatser. Totalt fanns det i december 2010 ett 70-tal utgivningsbevis utfärdade för myndigheter. Det märks också i denna undersökning där tio av de 34 utgivningsbevisen i denna grupp är utställda på en kommun eller landstingskommun. Till det kommer fem skolor som kan antas vara kommunalt drivna samt fyra myndigheter: Naturvårdsverket, PRV, Gentekniknämnden och Sjätte AP-fonden.

I gruppen ingår också ett antal stiftelser, några enskilda verksamheter och ett antal utgivningsbevis som Myndigheten för radio och tv har registrerat under organisationsformen ”övrigt”.

Några integritetsintrång eller misstänkta yttrandefrihetsbrott har inte iakttagits vid genomgången av denna grupp.

4. Frågor och slutsatser

4.1 Frågor att överväga

Genomgången reser ett antal frågor som kan vara värda att beakta när det gäller kommitténs fortsatta arbete med integritetsfrågan och för arbetet i övrigt.

Myndigheternas webbplatser

Det kan, precis som sades i kommitténs tidigare genomgång, ifrågasättas om myndigheter genom att skaffa utgivningsbevis kan runda t.ex. PuL. Frågeställningen om myndigheters rätt och möjlighet att i sin myndighetsutövning verka under grundlagarnas skydd har ett flertal gånger varit föremål för prövning av Högsta Domstolen (HD), Datainspektionen (DI), JO och även JK.

JO kritiserar i ett beslut från verksamhetsåret 1990/91 två statliga myndigheter för kritik de hade riktat mot tobaksbranschen i en tryckt skrift. JO konstaterar att en ”myndighet kan rimligtvis inte undandra sig ansvar för sina uttalanden, beslut eller åtgärder genom att klä dem i den tryckta skriftens dräkt”.

HD tillbakavisade i NJA 1995 s. 677 Boverkets inställning att verket inte kan kritiseras av Marknadsdomstolen för uppgifter som Boverket lämnade i en tryckt skrift. HD menade att tryckfrihetsförordningen inte var tillämplig eftersom den reglerar enskildas rätt mot det allmänna.

Bland annat med stöd av dessa beslut kritiserar DI i januari 2010 (Dnr 987-2009) Trelleborgs kommun. Kommunen hade på sin webbplats angett namn och födelsedatum på två elever som avvisats från undervisningen. Elevernas integritet hade kränkts menade DI och ansåg sig oförhindrad att kritisera kommunen trots att webbplatsen hade utgivningsbevis. Publiceringen avsåg nämligen ett beslut som fattats vid myndighetsutövning.

Denna ståndpunkt befestes under slutet av 2010 av JO Hans-Gunnar Axberger i beslut i ärendena 5127-2009 och 21-2010. JO menade att ytt-

randefriheten inte kan anses tillkomma myndigheter på samma sätt som den garanteras enskilda medborgare. Myndigheter kan inte ge avkall på regeringsformens krav på saklighet och opartiskhet bara för att de bedriver grundlagsskyddad verksamhet, menade JO.

Den beskrivna praxisen synes vara väl etablerad.

Frågeställning: Är det lämpligt att myndigheter söker och beviljas utgivningsbevis för sina webbplatser? Räcker praxis eller behövs en lagregel som förbjuder myndigheter att bedriva grundlagsskyddad verksamhet? Bör det i en författningskommentar framhållas att yttrandefriheten tillkommer envar men inte avser myndigheter i deras myndighetsutövning?

Post- och Inrikes Tidningar vs. Konkursbeslut.nu.

Som har beskrivits ovan publicerar www.konkursbeslut.nu uppgifter om konkurser. Verksamheten skulle sannolikt utgöra ett brott mot reglerna i PuL om den inte var grundlagsskyddad. Motsvarande uppgifter är allmänt tillgängliga för envar i Post- och Inrikes Tidningar via www.bolagsverket.se. Uppgifterna i Post- och Inrikes Tidningar är mer omfattande och upptar även känsliga personuppgifter som t.ex. domar i brottmål.

Frågeställning: Kan och bör en verksamhet som bedrivs av en enskild anses strida mot PuL när en myndighet med lagstöd bedriver motsvarande verksamhet? Är det ett problem att den kan grundlagsskyddas?

Utgivningsbevisets räckvidd

Det tycks bli vanligare att den som driver en webbplats ger användarna, besökarna, möjlighet att uttrycka sina åsikter och värderingar på webbplatsen. Dessa fora går under olika benämningar som t.ex. gästbok, chatt och kommentarfunktion. I många fall är det möjligt för användaren att publicera sina inlägg på webbplatsen utan att någon granskar dem i förväg. Denna del av webbplatsen är alltså omodererad och omfattas därmed inte av grundlagen.

I 1 kap. 9 § första stycket YGL anges att grundlagen är tillämplig på ”en databas, vars innehåll kan ändras endast av den som driver verksamheten”. Det skulle kunna uppfattas som att grundlagsskyddet faller bort för hela databasen om det förekommer omodererade inlägg även om praxis som vi sett blivit en annan. I de modeller som kommittén presenterat heter det i stället att ”grundlagen gäller inte för yttranden som den ansvarige saknar möjlighet att kontrollera”. Modellerna utmönstrar i detta fall begreppet databas och går i stället på yttrandena som sådana.

Frågeställning: Är lösningen enligt modellerna tillräcklig för att markera att grundlagsskyddet inte faller för hela verksamheten om en del av den är omodererad? Behöver frågan förtydligas i lagtexten eller i författningsskomentaren?

Kreditupplysningar

Vid kommitténs förra genomgång bedömdes att av de 31 webbplatser som tillhandahöll kreditupplysningar eller andra registeruppgifter innehöll 14 integritetskränkningar. Som beskrivits ovan har riksdagen antagit nya regler som gör att KuL:s krav t.ex. på att uppgifter om enskilda endast får lämnas ut till den som har ett berättigat behov av uppgifterna tillämpas även för databaser som omfattas av det frivilliga grundlagsskyddet. Även kravet på omfrågeupplysning gäller för sådana databaser.

Frågeställning: Är ändringarna i KuL tillräckliga för att ge ett fullgott integritetsskydd för enskilda vad gäller kreditupplysningar och kan således oacceptabla integritetskränkningar inte längre anses tillåtna i skydd av grundlagen?¹

Harmlösa uppgifter

Som har beskrivits ovan innehåller flera av de undersökta webbplatserna personuppgifter som inte avser kreditupplysningar. Men de uppgifter som lämnas får var för sig betraktas som harmlösa. De kan näppeligen anses innebära någon integritetskränkning för den enskilde, se t.ex. www.birthday.se. En annan sak är om de strider mot dataskyddsdirektivet.

Frågeställning: Ska i och för sig harmlösa uppgifter om t.ex. födelsedag och adress anses utgöra en kränkning av den enskildes integritet för att uppgifterna ingår i en sammanställning som görs tillgänglig för var och en via Internet? Spelar det någon roll om publiceringen strider mot EU:s dataskyddsdirektiv?

4.2 Slutsatser

Vid kommitténs förra genomgång konstaterades att antalet kränkningar av integriteten i praktiken är få på webbplatser med frivilligt grundlagsskydd. De kränkningar som bedömdes ske gällde främst kreditupplysningsverksamhet. Med motsvarande bedömningsgrunder skulle vissa webbplatser vid denna genomgång kunna anses bryta mot bestämmelserna i PuL och KuL och därmed innebära oförsvarliga kränkningar.

¹ En särskild fråga är om grundlagarna i dag verkligen tillåter de skärpningar som har gjorts i KuL för grundlagsskyddade kreditupplysningar. Regeringen, Lagrådet och riksdagen har svarat ja på denna fråga, medan flera remissinstanser hade motsatt uppfattning.

Men med tanke på att vissa bestämmelser i KuL efter den 1 januari 2011 är tillämpliga på webbplatser med frivilligt utgivningsbevis är det inte möjligt att under grundlagens skydd straffritt bedriva verksamhet som tidigare. Det går inte att slippa KuL:s restriktioner vad gäller till vilka utlämnande får ske genom att ha utgivningsbevis för webbplatsen. Datainspektionen inledde för övrigt redan vid årsskiftet en undersökning hur kreditupplysningsföretagen har tänkt sig att uppfylla de nya kraven i KuL.

Med reservation för att denna genomgång inte har avsett varje webbsida och granskningen heller inte varit mer ingående eller återkommande kan det med viss säkerhet slås fast att integritetskränkningarna är i det närmaste obefintliga. De uppgifter om enskilda som förekommer får anses antingen harmlösa eller försvarliga att publicera. Det har inte heller uppdragats att det skulle förekomma yttranden som skulle utgöra förtal eller utgöra hets mot folkgrupp.

Det går naturligtvis inte att med bestämdhet hävda att det är kravet på utgivningsbevis och utseende av en utgivare som gör att kränkningar inte synes förekomma. Merparten av webbplatserna har trots allt en inriktning och ett innehåll som gör att de aldrig ens kommer i närheten av något som kan klassas som t.ex. en kränkning av enskild. Men det får ändå anses troligt, för att inte säga sannolikt, att kravet på ett tydligt ansvarsstagande och vetskapen om att ansvar därmed lättare kan utkrävas innebär att de som driver verksamheten är vaksamma på och varsamma med vad de publicerar.

Det får också anses sannolikt att den som önskar få grundlagsskydd genom att ansöka om utgivningsbevis har skaffat sig kunskap om regelverket och att han eller hon är införstådd med de krav och det ansvar som följer med ett utgivningsbevis. Det finns ett stort pedagogiskt värde i att utgivningsbevis kräver en ansökan som utsätts för en formell myndighetsprövning innan det beviljas.

Sammanfattningsvis kan det konstateras att webbplatserna har ett stort värde för den fria åsiktsbildningen. Denna undersökning ger inga indikationer på att det i TF:s brottskatalog behöver införas ett brott mot t.ex. grova integritetskränkningar som en följd av möjligheten för envar att skaffa utgivningsbevis för en webbplats.

Det kan givetvis finnas andra skäl för att göra grova integritetskränkningar till ett yttrandefrihetsbrott. Det gäller t.ex. om det med styrka kan hävdas att ett grundlagsskydd enligt kommitténs modeller, t.ex. utsättandet av ansvarsuppgifter, skulle leda till att integritetskränkningar skulle bli vanligt förekommande och därmed kunna pågå straffritt inom det grundlagsskyddade området. Ett annat skäl skulle kunna vara att möjligheten att beivra vissa integritetskränkningar bör införas för att Sverige

ska anses uppfylla sina förpliktelser enligt Europakonventionen. Men dessa avslutande frågeställningar ligger utanför arbetet med denna PM och kommer att behandlas separat.
